

Feladatgyűjtemény

Inklúzió és integráció a közoktatásban Feladatgyűjtemény

Tukacs Anita

Pécsi Tudományegyetem, Pécs 2011

© Tukacs Anita

A tananyag megjelenését

a TÁMOP 412-08/1/B-2009-0003

A kompetencia-alapú pedagógusképzés regionális szervezeti,
tartalmi és módszertani fejlesztése

pályázat támogatása tette lehetővé

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió
támogatásával valósul meg.

I. A differenciált fejlesztés alapfogalmai

Írjátok le az alábbi fogalmak nevét egy-egy szókarttyára!

Alkossatok 3-4 fős csoportokat! Osszátok ki a csoportok között – véletlenszerűen – az egyes fogalmakat! Olvassa el minden csoport saját fogalmainak leírását!

Jellemezzétek saját szavaitokkal az adott fogalmat: a többiek a jellemzés alapján találják ki, mire gondoltatok!

Tanulás

A történelmi fejlődés eredményeként létrejött ismeretek, készségek, jártasságok és viselkedésformák céltudatos elsajátítása.

Olyan megismerési és cselekvési folyamat, mely az érzéki tapasztalásból kiindulva az elvont gondolkodáson át halad a gyakorlatig.

A tanulás alapja az új feltételes reflexkapcsolatok létrejötte és egymásra épülése. Nagy ösztönző szerepe van az érdeklődésnek, kíváncsiságnak és a tudásvágynak.

A tanulás szakaszai: a megértés, a korábban szerzett ismeretekkel való kapcsolatba hozás, emlékezetbe vésés, megőrzés és felidézés. Eredményessége függ a megértés fokától, az ismétléstől, gyakorlástól és az ellenőrzéstől.

Tanulási nehézség

Átlagos vagy átlag feletti intelligenciával rendelkező gyerek optimális iskolai vagy nevelési körülményektől függetlenül a tanulás egy vagy több területén jelentős elmaradást mutat.

Beilleszkedés

Integrálódás valamely közösségbe, az abban érvényes normák követése. Egy adott társadalomban élők többségi kultúrájának, normatíváinak, szabályrendszerének elfogadása, a sikeres szocializáció kritériuma.

Beilleszkedési zavar

Az elfogadott társadalmi normáktól eltérő viselkedés. Vitatott, hogy a normaszegés milyen mértéke veszélyezteti a beilleszkedést.

Szoros összefüggést mutat a társadalom általános helyzetével, így a korábbi szabályok, intézmények meggyengülése esetén előfordulása nő. Ugyancsak egyenes összefüggést mutat a beilleszkedési zavarok előfordulása a gazdagsággal, ill. szegénységgel.

A korábbi normatív, erkölcsi alapú szemléletmódot napjainkban a megértő, gyógyító hozzáállás váltotta fel.

Cél

Olyan létező vagy megfogalmazható tárgy, tulajdonság, helyzet, konkrét haszon, amely képes valamely igény, szükséglet, elvárás kielégítésére, és amely felé az ember tevékenysége irányul.

A célnak alapvető szerepe van a cselekvés, a tevékenység motivációjában, mert a cél elérése egyben a tevékenység jutalma.

Fontos dimenzióját jelentik azok a célok, amelyek a személyiségnek az eszmei értékek világához, a társadalomhoz, a kultúrához, a másik emberhez és önmagához való viszonyára, értékrendszerére, attitűdjeire vonatkoznak.

Motiválás

Egy kívánt célállapot elérésére készítő, irányító, interaktív tevékenység. A tanulásra készítő olyan pedagógiai eljárás, amely az oktatási folyamatban felébresztheti a tanulási kedvet, a kitűzött célok eléréséhez szilárd elhatározást és aktív tevékenységet vált ki a tanulóknál.

Motiváció nélkül nem létezik tanulás. Aki a szükséges tudást el akarja sajátítani, annak a tanúláshoz megfelelő ösztönzőkkel kell rendelkeznie.

A tanulókat nem az egyes tanítási órákon, esetlegesen, izoláltan beiktatott mozzanatokkal, hanem a tanítás megfelelő minőségével kell motiválni:

- a tanulási célok tudatosítása, problémásítása
- érdeklődés, kíváncsiság, figyelem felkeltése
- előismeretek stabilitása
- egyéni munka, csoportmunka, páros munka, rétegmunka
- a bizalom légköre, empátia
- egyénre szabott motivációk, differenciált feladatadás, elvárás és értékelés

Jártasság és készség

Az ismeretek elsajátításának, ill. gyakorlati alkalmazásának két egymásra épülő szintje. A jártasság szintjén végzett tevékenység bizonyos elemei automatizálódnak, más elemek viszont tudatosak. Az automatizált és a tudatos (döntésigényes) lépések rendje a begyakorlás során állandósul, majd - további gyakorlás után teljesen automatikussá, azaz készséggé válik.

Képesség

A személyiség jellemzője, amely a jártasság és készség szintjén történő ismeretelsajátítás és feladatmegoldás arányai, mértéke és automatizáltsága alapján jellemzi a személyiséget.

A képesség nem az emberrel vele született, készen kapott valami, hanem az élet, a tevékenység során alakul ki, fejlődik. Ugyanakkor szoros kapcsolatban áll a személyiség vele született, öröklött és szerzett adottságaival és hajlamaival, valamint a személyiség struktúrájának olyan összetevőivel, mint az emlékezés, az emocionális sajátosságok, a jellemvonások és az intellektuális tulajdonságok.

Tehetség

A képességeknek azt a komplexumát, amely társadalmilag jelentős, új és a maga nemében tökéletes alkotás létrejöttét feltételezi.

Létrejöttében fontos szerepet játszanak a vele született adottságok, de ezek kibontakoztatásában a gyakorlati tevékenység és a környezeti hatások a leglényegesebbek.

Alkotás

Teremtő és önkifejező emberi munkafolyamat, alkotómunka, ember által létrehozott érték.

Megismerés

Az ember tevékenysége a világ törvényszerűségeinek feltárására, alkalmazására, ill. a hozzájuk való alkalmazkodás előmozdítására.

A megismerési folyamat első, alacsonyabb foka az érzékelés (egyes érzékelhető tulajdonságok felfogása), magasabb foka pedig az észlelés (az adott jelenség meghatározott jelleggel bíró tárgyként jelenik meg előttünk).

II. Szükségletek és a megismerés szintjei

Olvassátok el a szükségletekről szóló témarészt!

Csoportokban dolgozva gyűjtsétek példákat az egyes szintekhez!

Fiziológiai szükségletek

Amennyiben ezek a szükségletek nincsenek kielégítve, betegnek, ingerlékenynek és kényelmetlenül érezzük magunkat, fájdalmaink vannak, ezek az érzések a minél hamarabbi egyensúly visszaállítására irányítanak bennünket.

Biztonsági szükségletek

Az emberek esetében a biztonsági szükségletek az otthonra, illetve a családra terjednek ki. Amennyiben valaki veszélyeztetve érzi saját vagy családtagjai biztonságát, ez a szükséglete válik uralkodóvá. Azok a gyermekek például, akik otthon erőszakot élnek át, nem tudnak elmozdulni a hierarchia felsőbb szintjeire, mivel állandóan a saját biztonságukra gondolnak. A társadalmi elszigetelődésnek egyik oka lehet a biztonság hiánya, éppen ezért főleg a nagyvárosi emberek gyakran fordulnak a vallás irányába, mivel itt legalábbis a halál után egy biztonságos világot ígérnek.

Szeretet iránti szükséglet

Ez a szükséglet magába foglalja a valahová való tartozás igényét. Az emberek alapvető kívánsága, hogy valamilyen társadalmi csoportosulásokhoz tartozzanak: iskolai baráti társaság, vallási csoportok, klubok, család stb. Szükségünk van arra, hogy úgy érezzük, mások szeretnek és elfogadnak minket.

Megbecsülés iránti szükséglet

A megbecsülés iránti szükséglet két típusát különíthetjük el. Az első az önmegbecsülés, mely a feladatok teljesítéséből, illetve a kompetencia érzésből fakad. A második típusa a környezet részéről nyújtott figyelemre, illetve elismerésre vonatkozik. Minden ember számára fontos, hogy kompetensnek érezze magát, s összefüggően a szeretet iránti szükséglettel elvárja, hogy mások odafigyeljenek rá - ez hatalmat biztosít számára. Gyakran előfordul, hogy azok a személyek, akiknek az összes alsóbb rendű szükséglete ki van elégítve, de a megbecsülés, hatalom iránti szükségleteik valamilyen módon akadályozva vannak, olyan tevékenységekben keresnek kompenzálást, mint az autóvezetés; gyorsan és agresszíven vezetnek, ilyenkor kompetensnek érzik magukat.

Önmegvalósítás iránti szükséglet

Az önmegvalósítás iránti szükséglet alapvető kívánság arra, hogy állandóan jó és még jobb eredményeket érjek el, jobb legyek másoknál, és érjek el mindent, amit valaki képes lehet elérni. Az emberek szükségét érzik annak, hogy valami maradandót alkossanak, és olyan elfoglaltságokat keresnek (munkahely, hobbi), melyek a legtöbb lehetőséggel kecsegtetik.

A következő fejezeteket (III.-tól V.-ig) csoportokban dolgozzátok fel, majd mutassátok be hallgatótársaitoknak!

III. Adatok, információk összegyűjtése a tanulóról

A tanuló megismerésére biztosítsunk a fejlesztési időszak elején legalább két hetet. Ez az idő később megtérül, hiszen célzottabban, pontosabban tudjuk feladatainkat kijelölni és valóban a gyermek szintjéről indítani. A fejlesztési időszak nem a tanév rendjét követi, hanem a tanuló fejlődését, ezért inkább 3-6 hónapra tervezhető.

Az információk összegyűjtéséhez segít az egyéni fejlesztési terv első oldalán összeállított szempontsor, mely a szülővel/gondviselővel való beszélgetés fonalát jelentheti, azonban támpontokat adhat más információforrások felé is.

A szempontsor követi a szükségleti szintek egymásra épülését, ezért ha az egyik szinten komoly problémát találunk, a legfontosabb annak megoldása, mielőtt magasabb követelményeket állítanánk a tanuló elé. Ilyenkor a fejlesztési terv az egészségi, érzelmi, pszichés állapot javításával kezdődik, és csak azok stabilizálódása után terhelhető a gyermek feladatokkal!

Az egyéni fejlesztési terv nem nyilvános, az intézmény belső dokumentuma, a személyiségi jogok védelméért az intézmény vezetője felelős. Tartalma kizárólag a gyermek fejlesztése/fejlődése érdekében használható fel, a szülő/gondviselő egyetértésével.

A következő táblázatok – a szükségleti szinteket alulról felépítve - további szempontokat adnak a tanuló komplex megismeréséhez, megjelölve a lehetséges kapcsolódási pontokat más szakterületekhez is.

A gyermek fizikai adottságai, egészsége, érettsége, terhelhetősége	
Szemponatok a jellemzéshez	<p>betegségek gyógyszeres kezelés érzékszervek működése általános egészségi és fizikai állapot idegrendszeri érettség</p>
A megismerés lehetséges forrásai, módjai	<p>egészségügyi törzslap gyermekorvosi vélemény anamnézis = szülőtől, előző pedagógustól audiológiai, szemészeti szűrés neurológiai szakvélemény</p>
Segítségül hívható	szakorvosok
A gyermek és környezete	
Szemponatok a jellemzéshez	<p>családja, környezete, szociokulturális háttere, társas kapcsolatok (gyerekhez, felnőtthöz való viszonya, eddigi közösségi élete)</p>
A megismerés lehetséges forrásai, módjai	<p>anamnézis környezettanulmány családrajz, emberábrázolás, tematikus rajz elemzése beszélgetés</p>
Segítségül hívható	<p>gyermekjóléti és családsegítő intézmények pszichológus</p>

A gyermek személyisége	
Szemponatok a jellemzéshez:	<p>én-kép, önértékelés érzelmi-akarati tényezők motivációk, ösztönző erők személyi és tárgyi kötődések szabálytudat, feladathoz való viszonyulás siker- és kudarc-tűrés magatartásban, beilleszkedésben mutatkozó tünetek (szorongás, agresszió, neurotikus tünetek)</p>
A megismerés lehetséges forrásai, módjai:	<p>történetek befejezése megfigyelés játék közben pszichológiai vizsgálatok</p>
Segítségül hívható:	<p>pszichológus Nevelési Tanácsadó Gyermek-ideggondozó</p>

A gyermek képességeinek fejlettsége	
Szemponatok a jellemzéshez:	<p>mozgás tájékozódás figyelem észlelés emlékezet sorrendiség gondolkodás beszéd kreatív képességek, képzelet</p>
A megismerés lehetséges forrásai, módjai:	<p>megfigyelés feladatvégzés standardizált képességvizsgáló eljárások</p>
Segítségül hívható:	<p>fejlesztő pedagógus gyógypedagógus logopédus pedagógiai szakszolgálat</p>

A gyermek ismeretei, tudásszintje	
Szemponatok a jellemzéshez:	általános tájékozottság önmagáról és közvetlen környezetéről mennyiségfogalom köre, szintje tantárgyi (vagy tematikus) tudás
A megismerés lehetséges forrásai, módjai:	beszélgetés mennyiségfogalom, mennyiségállandóság vizsgálata előző tanévi minimum követelményszint felmérése (ha már járt iskolába)
Segítségül hívható:	előző pedagógus előző tanévi felmérések, tanulói munkák, portfóliók

A tanuló részletes megismerése kijelöli azokat a döntési pontokat, amelyek a pedagógus felelősségi körének alapkövei. Ezek a következő kérdéseket vethetik fel:

- Szükség van-e szakorvosi ellenőrzésre vagy folyamatos kontrollra?

- Számolnom kell-e pszichés vagy környezeti problémával, ami a gyermek fejleszthetőségét alapvetően befolyásolja?

- Milyen szintű, súlyosságú problémával állok szemben? Szükség van-e szakértői vizsgálatra?

- Kiket kell bevonnom a fejlesztő munkába?

IV. Az egyéni fejlesztési terv lebontásának lépései

1. A gyermekről összegyűjtött *információk* elemzése, összegzése
2. A legfőbb *fejlesztési irány* meghatározása tekintettel a gyermek reális lehetőségeire
3. A fejlesztő program *fő területeinek* meghatározása
4. A fő területeken belül a *feladattípusok, feladatsorok* leírása
5. A feladatsorok *ütemezése* belátható időtartamra
6. A *feladatok elosztása* az együttműködő pedagógusok (ha szükséges, más szakemberek) között
7. A *megvalósítás színtereinek*, szervezeti kereteinek végiggondolása az intézmény adottságainak, lehetőségeinek figyelembevételével (egyéni, csoportos fejlesztés helye, ideje; délelőtti/délutáni időbeosztás; beépítés tanórai vagy szabadidős tevékenységbe)
8. A fejlesztési ciklus végére *tervezett visszacsatolás*, esetleg kontrollvizsgálatok módjának meghatározása

Egyetlen pedagógustól sem várható el, hogy egyedül oldja meg a tanuló problémáit, csak a munka intézményi szintű összefogása vezethet eredményre. Célszerű a konzultációknak, egyeztetéseknek is helyet és időt biztosítani az együttműködés érdekében.

V. A fejlesztő program gyakorlati megvalósítása

A fejlesztési ciklus legkritikusabb pontja a negyedik lépés: a fejlesztési területek feladatokra bontása.

A feladatok kiválasztását két szempont vezérli:

- egyrészt a feladat nehézségi foka igazodjon a gyermek aktuális képességszintjéhez,
- másrészt a feladat tartalma illeszkedjen a tantárgyi munka aktuális tematikájához.

Ennek érdekében a képességterületek fejlesztésének feladatait, ütemezését be kell építeni a tantárgyi ismeretszerzés folyamatába, meg kell keresni a tantárgyakban rejlő képességfejlesztő lehetőségeket.

A következő gondolatok segítséget nyújtanak a konkrét tervezéshez:

- Az egyes képességeken belül meghatározom azt a részterületet, amelyre különösen koncentrálnom kell.
 - Átgondolom azokat a feladattípusokat, melyeket alkalmazni tudok hozzá. Egy-egy feladattípust többféle tanulásszervezési formában (egyéni, páros, kiscsoportos, kooperatív, frontális), többféle tantárgy/foglalkozás keretében is megtervezek.
- A tervezett fejlesztő feladatokat összekapcsolom az aktuális tananyaggal: a képességfejlesztés ütemtervéhez viszonyítva végignézem a tanév tantárgyait, azok témaköreit, majd a feladattípusokat a tananyag lehetőségeihez rendelem.
- Egyszerre nem markolok sokat, egy-egy területet több oldalról megerősítve, hosszabb időn keresztül erősítek, s annak eredményeire építem a következő fejlesztési szakaszt.
- Ha lehet, bevonom a szülőt, a családtagokat a fejlesztési folyamatba (otthon is végezhető fejlesztő játékok, közös feladatok ajánlásával és az elfogadást erősítő, szemléletformáló tanácsadással).
- Rendszeresen bevonom a gyermeket a számára sikerélményt nyújtó tevékenységekbe, például az önkifejezésre épülő szakkörök, klubok munkájába.
- Ha szükséges, rugalmasan változtatok a tanuló fejlesztésén, terhelésén, a feladatok ütemezésén.
- Értékelésekor elsődlegesnek tekintem az önmagához viszonyított fejlődést, akár képességbeli, akár teljesítményt érintő az előrelépés. Kiemelem és dicsérem értékeit, társai és hozzátartozói előtt is.
- Legfontosabb pozitív változásnak ítélem, ha a gyermek hozzáállása, motiváltsága, feladattudata, kitartása erősödik, ha interakciói, kommunikációja és önértékelése fejlődik, személyisége kiegyensúlyozottabbá válik.

Egy gyermekre egy fejlesztési terv készül, mely koordinálja a pedagógusok és más szakemberek munkamegosztását is.

VI. Az egyéni fejlesztési terv típusai

Csoportokban olvassatok el egy szakértői véleményt! Válasszátok ki a hozzá illő fejlesztési terv mintát! Töltsétek ki a terv első sorát és mutassátok be a többi csoportnak – indoklással kísérve!

a) Általánosan alkalmazható (tanulási, beilleszkedési nehézség és ép értelem melletti sajátos nevelési igény esetén):

<i>Pedagógiai megfigyelés, szükség esetén pedagógiai vizsgálat fő megállapításai</i>	<i>Kiemelt fejlesztési területek</i> <i>(fiziológiai állapotjavítás, szociális segítség, pszichés gondozás, képességek fejlesztése, ismeretpótlás)</i>	<i>Feladattípusok</i> <i>(a kiemelt területet fejlesztő játékok, gyakorlatok, órába építhető feladatok)</i>	<i>Színterek</i> <i>(tantárgyak, foglalkozások, szakkörök, szülők bevonása, más intézmények bevonása)</i>	<i>Együttműködő szakemberek és felelősségi körök</i>

VII. A képességterületek lebontása feladattípusokra

Válasszatok ki egy fejlesztési területet, és csoportokban gyűjtsetek feladatokat hozzá!

Rendezzék a feladatokat nehézségi sorrendbe!

Készítsetek feladatbankot a csoportmunkák eredményéből!

Nagymozgások	
A nagymozgások fejlesztésének részterületei	<p>a testtudat kialakítása, fejlesztése;</p> <p>a testérzékelés, a tapintás, az egyensúlyérzékelés és a vizualitás összehangolásának fejlesztése;</p> <p>a vesztibuláris, egyensúlyozó rendszer működésének fejlesztése;</p> <p>az alapmozgások és koordinációjuk fejlesztése;</p> <p>a két testfél mozgásának összerendezése;</p> <p>téri tájékozódást elősegítő mozgásos gyakorlatok;</p> <p>célirányos mozgásformák kontrollja, kombinációja</p>
Ajánlott feladattípusok	<p>szabad mozgásos játékok (folyamatos, több mozgáselemet tartalmazó, egymáshoz kapcsolódó mozgássor kivitelezése)</p> <p>mozgásutánzás álló, majd mozgó helyzetben</p> <p>utasításhoz, szabályhoz kötött mozgássor kivitelezése (alapmozgások)</p> <p>mozgásos tájékozódást segítő feladatok, feladatsorok</p> <p>egyensúlyt fejlesztő gyakorlatok (úton, padon, kötélen, guggolás, egy lábon állás, szökdelés)</p> <p>koordinált mozgás fejlesztése (ellentétes végtagok mozgása, hinta hajtása, lépcsőn váltott láb, akadályfutás)</p> <p>ritmikus, ütemezett mozgássorok</p> <p>mozgásváltás jelre, gyors reagálóképesség</p>

Finommozgások	
A finommozgások fejlesztésének részterületei	<p>mindennapi szituációkhoz kötötten (öltözködés, önkiszolgáló tevékenységek)</p> <p>taneszközök használatához kötve (lapozás, ceruzafogás, írószerek használata)</p> <p>játékszituációban (építés, illesztés, csoportosítás, manipuláció tárgyakkal, puzzle)</p> <p>alkotó tevékenységekhez kötve (tépés, nyírás, ragasztás, festés, hajtogatás, gyurmázás)</p> <p>írásmozgáshoz kötve (színezés, rajzolás, formautánzás, áthúzás, vonalelemek írása)</p> <p>egyéb finommozgások tudatos irányítása, kontrollja (kéz, láb, testrészek, arc: mimika, beszédmozgásra figyelés, gesztusok)</p>
Ajánlott feladattípusok	<p>szabad feladathelyzetben (szappan forgatása, masni kötése, gyöngyfűzés, gyurmázás, labda elkapása, pattintása, csipeszekkel való tevékenységek, mozaikképek, malomjáték, építőjáték)</p> <p>technikai jellegű tevékenységek (illesztés, hajtogatás, varrás, termésekkel, magokkal, gyufával kirakott képek, mozaikragasztás, szövés, fonalmunkák)</p> <p>szem-kéz koordináció fejlesztése (ollóhasználat, célbadobójátékok – vízszintes és függőleges célba, karika dobáló, kugli, labda megütése bottal, célba gurítás, kapuba célzás, vonalak kibogozása, nyírás, sablonok körberajzolása)</p> <p>grafomotoros készség fejlesztése, író és rajzoló mozgások, ábrázoló technikák egyre szűkülő határok közt,</p> <p>lendületes kézmozgás (festés ujjal, ecsettel), nyomatékokot erősítő gyakorlatok</p> <p>formautánzás (térben összeállítható építmény, makett, síkbeli formák utánzása, reprodukciója, grafikus formák másolása négyzetrácsos lapokon, majd vonalak közé)</p> <p>artikulációs ügyesítő gyakorlatok (ajak, nyelv és állkapocs irányérzékelésének fejlesztése)</p>

Tájékozódás	
Fokozatok a téri tájékozódás fejlesztésében	<p><i>Testséma kialakítása:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - fő és résztestrészek neve, funkciója, Mozgatása, tájékozódás saját testen (előbb egy-egy oldal) - tájékozódás másan <p><i>Oldaliság gyakorlása:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - saját testen (egy oldal → váltott oldal) - adott helyzetben (padban) - változó helyzetben (körben) <p><i>Tájékozódás térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - viszonyfogalmak használata (saját helyzetéhez viszonyítva) - viszonyítás a helyzetét változtatva - viszonyfogalmak máshoz viszonyítva - hármastagozódás érzékeltetése polcon, tárgyakkal
Fokozatok a síkbeli tájékozódás fejlesztésében	<p><i>Függőleges síkban</i> (melynek viszonyfogalmai azonosak a téri tájékozódással)</p> <p><i>Vízszintes síkban:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - földön, szőnyegen, - asztalon, padon - A3-as lapon - kisebb lapon - füzetben - írásfüzet hármastagozódás vonalközében
Fokozatok az időbeli tájékozódás fejlesztésében	<p>egy napon belüli időbeli tájékozódás, napszakok megfigyelése, sorrendje – tevékenységekhez, jelekhez kötve</p> <p>tájékozódási gyakorlatok a hét napjai között</p> <p>naptár használata egyre bővülő formában (heti, havi, évszakot átfogó, éves)</p> <p>saját életével kapcsolatos események időbeli sorrendjének meghatározása</p> <p>dátumok időrendje</p>

Figyelem	
<p>A vizuális figyelem fejlesztésének részterületei</p>	<p>utasítás szerinti elemek kiválogatása (az összes egyforma kigyűjtése)</p> <p>fonalak követése kézzel, szemmel</p> <p>nagy képen kis részlet megtalálása</p> <p>képek átmásolása (kopírozás)</p> <p>koncentrációs készség fejlesztése különböző zavaró körülmények között</p> <p>a figyelem tartósságának erősítése fokozatosan bővülő feladatokkal</p> <p>a figyelem terjedelmének bővítése, a látótér növelése (felvillantott információk megfigyelése)</p> <p>a lényeges információ kiemelése (képekből, szövegből)</p> <p>a figyelemmegosztás képességének gyakorlása több egyidejű információ adásával</p>
<p>Az auditív figyelem fejlesztésének részterületei</p>	<p>a lényeges ingerre való következetes reagálás gyakorlása (koppintás, taps, lépés egy bizonyos jel vagy szó hallása esetén)</p> <p>reagálás ugyanarra az ingerre váltakozva, kétféle jellel (például első jelnél leül, másodiknál feláll)</p> <p>zörejláda, háttérzaj készítése hangkazettán, feladatvégzés egyre erősödő háttérzajban:</p> <ul style="list-style-type: none"> - halk, hangszeres zene - forgalom zaja - énekhang - beszéd

Észlelés	
<p>A vizuális észlelés fejlesztésének részterületei</p>	<p>Szemfixációs gyakorlatok és a balról jobbra történő szemmozgás beidegződése (zseblámpa fényének követése, mozgás követése, képek követése)</p> <p>differenciálás (eltérés, azonosság észrevétele)</p> <p>diszkrimináció (alak, háttér megkülönböztetése)</p> <p>Gestalt-látás, egységben való látás (formák, betűk, számok, szavak kiegészítése egészé)</p> <p>reprodukáló képesség fejlesztése (térben, síkban)</p> <p>alakkonstancia, alak- és formaállandóság (felismerés változó helyzetben, fejjel lefelé, elforgatva)</p> <p>vizuális tagolás, rész-egész/analízis-szintézis (képkiegészítés, mozaik összeillesztése)</p> <p>vizuális ritmus követése, utánzása;</p> <p>változás megfigyeltetése, hiányok pótlása vizuális minta alapján (térbeli maketten és síkban)</p>
<p>Az auditív észlelés fejlesztésének részterületei</p>	<p>differenciálás (környezet hangjai, zörej, hangszer, fonéma megkülönböztetése és azonosítása)</p> <p>diszkrimináció (beszédhang, szótag, szó kihallása a szövegből)</p> <p>akusztikus zártság (szó kiegészítése egészé)</p> <p>hallási inger irányának meghatározása</p> <p>hosszú, rövid hangok megkülönböztetése</p> <p>ritmus hallás utáni visszaadása</p> <p>zenei hallás fejlesztése, magas-mély, erős-halk, gyors-lassú, hosszú-rövid hangok differenciálása;</p> <p>auditív nyelvi szekvenciák fejlesztése (hangok, szavak, mondatok ismétlése hallás után, majd hallási sorrend utánzása)</p> <p>számfogalom erősítése hangok segítségével (kopogás, hangszerek megszólaltatása, csengetések száma)</p>

Észlelés

<p>A taktilis (tapintásos) észlelés fejlesztésének részterületei</p>	<p>tapintással tárgyak felismerése, csoportosítása</p> <p>formafelismerés hátra, tenyérre rajzolva</p> <p>smirgliből kivágott formák, betűk, számok felismerése</p> <p>hőmérséklet megítélése tapintással</p>
<p>A kinezetikus észlelés (izomérzékelés) fejlesztésének részterületei</p>	<p>formák reprodukálása testtel</p> <p>kézizomzat erősítése – árnyjáték</p> <p>számfogalom megerősítése a kinyitott ujjak padra nyomásával</p> <p>a testséma fejlesztése (a megnevezett testrész a falhoz „ragad”)</p> <p>tömegmérés bekötött szemmel</p>
<p>A keresztcsatornák működésének fejlesztése (interszenzoros észlelés, az észlelési csatornák keresztmodalitását elősegítő fejlesztés)</p> <p>auditív-vizuális vizuális-motoros auditív-taktilis-kinezetikus vizuális-taktilis-kinezetikus</p>	<p>hallott hang képének megkeresése</p> <p>látott betű hangalakjának felismerése</p> <p>tapintott tárgy megmutatása a képek között</p> <p>látott tárgy megkeresése tapintással</p> <p>tapintott tárgy hangjára való reagálás</p> <p>mozgással helyettesített hangok, szavak</p>

integrációk fejlesztése	jelek és képek összekapcsolása
-------------------------	--------------------------------

Emlékezet	
Vizuális minta felidézése	memóriajátékok: színekkel formákkal képekkel (fokozatosan növelve az elemek számát)
Auditív minta felidézése	természetes hangokkal fonémákkal szótagokkal szavakkal mondatokkal memoriterekkel (fokozatosan növelve az elemek számát)
Egyéb minta felidézése	helyzetekkel érzetekkel (íz, szag, hőmérséklet, fény)

Szerialitás, sorrendiség	

Vizuális soron	a vizuális emlékezet fejlesztésének gyakorlatai, de már az eredetileg meghatározott sorrend visszakérdezésével
Auditív mintán	az auditív emlékezet fejlesztésének gyakorlatai, de már az eredetileg meghatározott sorrend visszakérdezésével
Keresztcsatornákkal	hallási sorrend vizuális megjelenítése: a hallott hangoknak megfelelő képek kirakása balról jobbra, később a hangok leírása a hallott sorrendben

Gondolkodás	
A gondolkodási műveletek fejlesztése	<p>főfogalom alá sorolás, tárgyak csoportjához főfogalom keresése</p> <p>csoportosítás, rendezés utasítás szerint (csoporton belüli rendezés)</p> <p>analógiák alkotása</p> <p>összefüggés verbalizálása képről, magyarázat, következtetés megfogalmazása</p> <p>szabály felismerése, majd alkalmazása</p>

Matematikai gondolkodás fejlesztése

mennyiségélmények (tapasztalatokon, cselekvéseken keresztül), globális mennyiség felismerése

több-kevesebb differenciálása (több érzékszervvel megerősítve: lépcsőn lépkedés, építés kockákból, síkidomok rendezése minta alapján, számképek több variációban, mennyiségek sorba rendezése)

számképek, mennyiségek egyeztetése ugyanannyi fogalmának érzékeltetése sokféle helyzetben

számlálás mozgással kísérve, növekvő és csökkenő sorban

jelek használata képi szinten

relációk közvetlen környezetünkben

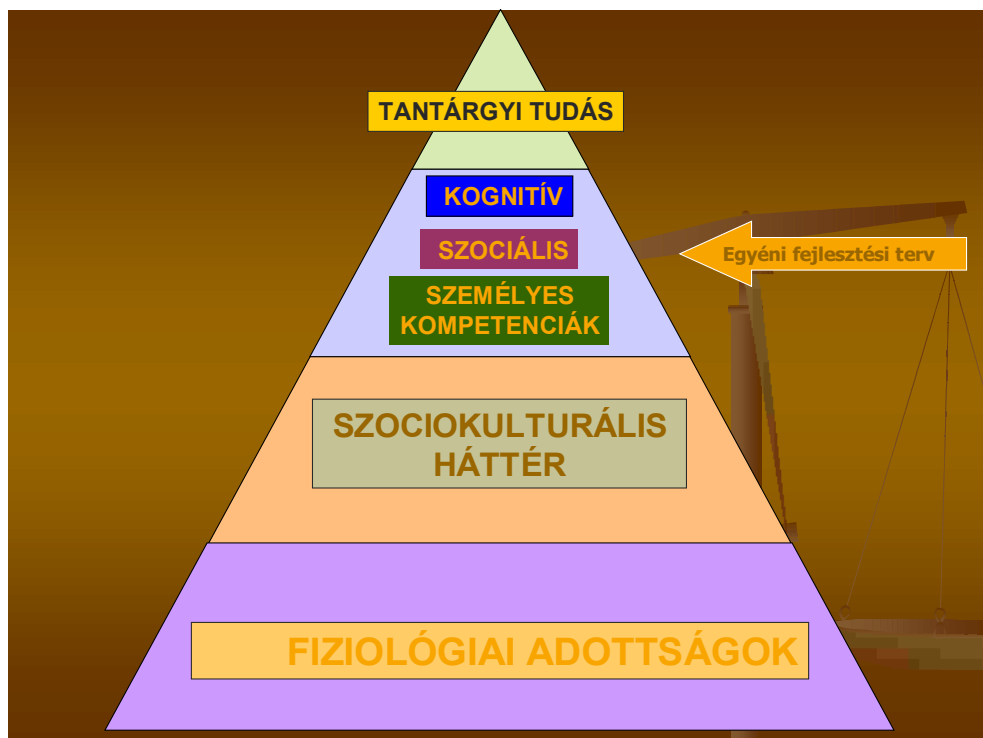
viszonyfogalmak, több-kevesebb, hosszabb-rövidebb, nagyobb-kisebb használata, a mérések megalapozása sok érzékszervi tapasztalattal

Beszéd	
<p>A beszéd formai oldalának fejlesztése (logopédus koordinálásával)</p>	<p>artikulációs, motoros, beszédtechnikai gyakorlatok hangerő, hangsúly tudatos irányítása ritmusgyakorlatok, a szótagkihallási figyelem és a differenciáló képesség fejlesztése hangutánzó gyakorlatok a beszédszervek mozgásának tudatosítása időtartam-gyakorlatok légzőgyakorlatok ritmizáló gyakorlatok</p>
<p>A beszéd tartalmi oldalának fejlesztése</p>	<p>szógyűjtés főfogalmakhoz, a szókincs bővítése, szinonimák és ellentétes jelentésű szavak keresése szószerkezetek (szintagmák) kiegészítése, toldalékpótlás analóg mondatok alkotása, mondatalkotás párbeszédes formában szavakból értelmes mondat létrehozása hagyományos nyelvi formák alkalmazása különböző szituációkban (megszólítás, köszönés, kérdés, válasz) hibakeresés mondatban, szövegben metakommunikációs jelek használata a beszédészlelés, -megértés, kifejezőképesség fejlesztése, kommunikációs helyzetgyakorlatok a mondatalkotás, szövegalkotás képességének fejlesztése témákhoz kapcsolódva relációs szókincs fejlesztése, viszonyfogalmak használata</p>

VIII. A szociális kompetenciák fejlesztése

Csoportokban dolgozzátok fel az a)-tól e) pontig tartó témarészleteket! Mutassátok be a tartalom lényegét a többi csoportnak!

a) A szociális kompetenciák helye a fejlesztési tervben

Szociális kompetenciák lebontása

ÉN	ÉN ÉS A TÁRSAIM
Önismeret Önállóság Önfegyelem Önérvényesítés Alkalmazkodás	-Együttműködés -Segítségnyújtás -Kommunikáció -Konfliktuskezelés
ÉN ÉS A FELADATAIM	ÉN ÉS A KÖRNYEZETEM
-Feladattudat -Szabálytudat -Problémamegoldás	Környezettudatos magatartás (épít, óv, nem rombol)

b) A szociális kompetencia összetevői:¹

- **Személyközi viselkedés:** konfliktuskezelés, aszertivitás, figyelemfelkeltés, üdvözlés, segítség másokon, viselkedés- és játékszabályok betartása, mások elfogadása.
- **Önmagunkkal szembeni viselkedés:** következmények vállalása, etikus viselkedés, jó és rossz elkülönítése, érzelmek kifejezése, pozitív énkép, önfogadás, felelősség a tanulásban, kapcsolatokban.
- **Feladattal kapcsolatos viselkedés:** kommunikáció feladatvégzés közben, figyelés, csoporton belüli aktivitás, együttműködés, mások előtti szereplés vállalása.
- **Környezeti viselkedés:** a környezet megóvása, étkezési viselkedés, közlekedés.

(Stephens (1984))

c) A hatékony együttműködés szintjei

Alapszint:

- konstruktív ötletekkel hozzájárul a munkához;
- aktívan vesz részt a csoport munkájában;
- elfogadja a felajánlott segítséget.

Középszint:

- segít másoknak, ha kell;
- elfogadja a tevékenységére irányuló kritikát, és annak alapján módosítja azt;
- önként, szívesen vállal szerepet vagy a csoport által meghatározott feladatot;
- a csoport feladatának befejezéséig folytatja a munkát.

Emelt szint:

- hasznos ötletekkel és javaslatokkal segíti a csoportmunkát;
- érzékeny a csoporttagok igényeire vagy korlátaira, mind a saját szerepének vagy feladatának megválasztásában, mind azok csoporton belüli megosztásában;
- vezetői készségeket mutat a választott szerepben, a tevékenységek koordinálásában;
- szívesen elvállalja a csoport által kijelölt szerepeket.

¹ Zsolnai Anikó: *Kötődés és nevelés*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2001.

d) A fejlesztés gyakorlata

Modellnyújtás

A foglalkozások során a modellnyújtás, a kívánt viselkedés bemutatása nagyon hatékony technika, mivel a kívánt magatartás minden mozzanata jól illusztrálható, bemutatható egy másik személy által vagy videó segítségével, vagy magnó és írásos szöveg alapján.

Problémamegoldás

A problémamegoldás módszerét akkor tudja hatékonyan alkalmazni a pedagógus, ha konfliktus, vita keletkezik az osztályban. Lényeges elem a probléma azonosítása, definiálása. Speciális cél: a gyermek akkor vegye észre a problémahelyzetet, amikor bekövetkezik, azonosítsa azt, kössön ki egy kívánatos következményt.

Például minden gyermek név nélkül bead egy problémahelyzetet, ebből választunk. (Mi az a probléma, amit X lát? Mit akar X, mi történjék? Vajon minden egyes személy elérheti a célját?) Ezt követi az alternatív megoldások keresése. (Te mit tennél még? Milyen más módokat gondoltál ki?) Figyelembe kell venni a következményeket is. (Fontolja meg, mi történhet egy probléma megoldása közben. Következmények, akadályok, kimenetek. Befejezetlen problémátörténetet alkalmazunk. Listát készítettünk mindegyik megoldás lehetséges következményeiről, majd megkeressük a legjobbnak tűnő megoldást, majd eljuttatjuk azokat.)

Fontos lépés a különböző nézőpontok megvizsgálása. (A gyerekeknek meg kell tanítani, és engedni kell, hogy gyakorolják az asszertív viselkedést mint hatékony és eredményes kommunikációs módszert. Az erőszakmentes kommunikációt és a **szociális** hatékonyságot segíti.) Majd a brainstorming (ötletbörze) következhet. (A szabad ötletfelbukkanások arra bátorítják a gyerekeket, hogy annyi megoldást vegyenek számításba egy probléma kapcsán, amennyit csak lehetséges.)

Szerepjáték

A szerepjáték alkalmas az empátia és a proszociális magatartás fejlesztésére. A gyerekek nagyon kedvelik a megszemélyesítő, megelevenítő, dramatizáló, cselekvésközpontú tevékenységeket. Lehetőség adódik, hogy több szerepet és funkciót játsszanak el, sokféle helyzetben kipróbálják magukat. Fontos a játékszituáció megbeszélése, a szerepek minél életszerűbb eljátszása.

A játékot mindig szerepcseré követi, így mindenkinek lehetősége van arra, hogy a másik helyzetébe képzelje magát. A játék során egyes szám első személyben vállalják a szerepvisselkedés közzléseit. Fontos, hogy a végén ne maradjon el az értékelés, hogy ki hogyan érezte magát a különböző helyzetekben, szerepekben. Adjunk lehetőséget a megbeszélésre. A megfigyelők, akik éppen nem játszanak, megfigyelik a szerepjátzókat érzelmét, és aktívan részt vesznek a szerepjáték megvitatásában. Énüzenekek megfogalmazásával mondják el gondolataikat (úgy éreztem...az volt a benyomásom...). Szabadon intézhetnek egymáshoz kérdéseket.

Történekek megbeszélése

A történekek megbeszélésekor olyan szituációkat ismertetünk meg a gyerekekkel, amelyekben az elsajátítandó képességek szerepelnek. Az azt követő megbeszélések nagyon jó lehetőséget biztosítanak a hallottak értelmezésére, elemzésére.

e) A szociális kompetencia fejlesztése tanórán és tanórán kívül²

Ismerkedés

Természetesen jelen esetben nem a nevek megtanulását jelenti, hisz egy megszokott osztályközösségben dolgozunk. Célja a csoporttá szerveződés elsődleges feltételeinek a megteremtése.

Szabályokat alkotunk. Célja a csoport önszabályozó funkciójának erősítése azáltal, hogy a részt vevő gyerekek saját maguk számára alkotott szabályrendszer szerint élnek. Ezzel segíthetjük, erősíthetjük a társadalmi szabályok fontosságának a megértését és elfogadását. Mivel maguk alkották, magukénak is érzik a szabályokat.

A pozitív énkép kialakítása és megerősítése

Carl Jung szerint, ha valaki nem tudatosítja magában benső történéseit, a sors játékszere lesz. Nagyon fontos, hogy tisztában legyünk mindazzal, ami bennünk zajlik. Kapcsolataink alakulása, a konfliktuskezelés hatékonysága nagyrészt azon múlik, hogy van-e reális önismeretünk, és rendelkezünk-e elegendő önbizalommal.

² Zsolnai Anikó – Józsa Krisztián: A szociális készségek kritériumorientált fejlesztésének lehetőségei
(*Iskolakultúra*, 2002/4.)

A mássággal szembeni intolerancia, a másik kiközösítése a csoportból nagyon gyakori jelenség az iskolai osztályokban. A kirekesztés, a kirekesztettség érzésének megértésében, leküzdésében fontos, hogy mindenki vállalja saját magát, és mindannyian nyitottak legyenek a többi ember különbözősége iránt.

Mindenkinek vannak olyan pozitívumai, amelyek ismeretében és vállalásával el tudja magát fogadtatni a többiekkel.

A konfliktus

Ebben a programrészben felszínre hozzuk, hogy a gyerekek miként vélekednek a konfliktus fogalmáról, felidéztük és megbeszéltük a kapcsolódó tapasztalatokat, s ezek alapján megfogalmazzunk néhány általánosítást.

Például Szembesülni korábbi konfliktushelyzetekkel, tudatosítani következményeit, tanulságait.

A csoportot foglalkoztató időszerű problémák összegyűjtése, mely orientálja a nevelőt a program további alakításában, tervezésében.

Az eredményes kommunikáció

Az eredményes kommunikáció elsajátításához a gyerekeknek meg kell tanulniuk megfelelően közölni gondolataikat, és a lehető legpontosabban megérteni a beszélő szándékát. Mivel a kommunikáció nem csupán verbális úton, hanem nonverbális módon is történhet, különösen fontos, hogy felismerjék a legalapvetőbb nonverbális jelzéseket, és gyakorolják kifejezni azokat (testtartás, gesztusok, mimika, szemkontaktus).

Nagyon fontos, hogy megtanítsuk a gyerekeket arra, hogy bele tudják élni magukat a velük közvetlen kapcsolatban lévő másik ember lelkiállapotába.

Szempontváltások ~ Célja az empátia fejlesztése, a szempontváltás fontosságának tudatosítása, gyakorlása.

Ezekhez a gyakorlatokhoz elkerülhetetlen az „értő figyelemről”, az aktív meghallgatásról beszélgetni. Az értő figyelem, a másik ember felé fordulást, nyitottságot, elfogadást, megértést tükröz, de nem jelent feltétlenül egyetértést is.

Asszertivitás

Az asszertivitás elengedhetetlen a sikeres kommunikációhoz, hogy képesek legyünk asszertívan, vagyis egyenlő partnerként, udvariasan és elegánsan, de egyértelmű magabiztossággal viselkedni.

Azt is jelenti, hogy magunk döntjük el, elmondjuk-e véleményünket, vagy szorongás nélkül kiállunk saját jogainkért anélkül, hogy közben mások jogait megsértenénk, vagy másokban szorongást keltenénk. Az asszertivitás nem agresszív és nem megalázkodó.

Az asszertivitás elősegíti az emberi kapcsolatok egyenlőségét, képessé teszi az egyént arra, hogy szorongás nélkül kiálljon az érdekeiért, hogy szabadon és őszintén kifejezze az érzéseit, gondolatait, hogy saját jogait mások jogainak megsértése nélkül legyen képes gyakorolni.

A gyerekekkel meg kell ismertetni az asszertív jogokat. Jogod van ahhoz, hogy

- tisztelettel bánjanak veled,
- kifejtsd saját véleményedet,
- meghallgassanak, hogy komolyan vegyenek,
- kérd, amire szükséged van,
- hibát kövess el, és vállald a következményeket,
- megváltoztasd a véleményedet,
- azt mondd, hogy nem tudom.

- *Párbeszéd*ek ~ Célja az asszertív magatartás gyakorlása, a három viselkedési forma közötti különbségek tudatosítása, tapasztalatszerzés hatásokról, lehetséges következményeiről. Célszerű videokamerával végezni. A megoldandó problémahelyzetben az arra vállalkozók eljátsszák az arra reagáló agresszív, szubmisszív és asszertív viselkedést. Megbeszéljük azok előnyeit, hátrányait és következményeit. Nagyon hasznos lehet a csoport által felhozott, jellegzetes probléma eljátszása is.

- *A molnár, a fia meg a számár* ~ Célja a befolyásolhatóság okozta problémák szemléltetése, az önálló döntésért vállalt felelősség fontosságának megtapasztalása.

- *Az énüzenet* egy sajátos eszköz, hogy megmutassuk, miként viszonyulunk az adott problémához, tehát az asszertív viselkedés hasznos eszköze. Ebben a formában tudatni lehet a

másik személlyel, hogy mit érzünk az adott helyzetben anélkül, hogy szavaink bántók vagy sértők lennének. Módot ad a saját szándék világos, egyértelmű közlésére.³

IX. Tanulási képességek fejlesztésének módszerei

Csoportosítások három külön lapra a következő módszereket:

- melyik módszert választanátok **ép fejlődésmenetű,**

- melyiket **olvasás és írásszavarral küzdő és**

- melyiket **tanulásban akadályozott tanuló fejlesztéséhez?**

- A rész–egész viszony a valóságban, és a tankönyvi ábrázolásban. A valóság és az ábra összefüggéseinek felismerése.
- Biztos tájékozódás megteremtése a közvetlen térben. Tájékozódási feladatok, téri viszonyok felismerése, megértése: valamely tárgy, objektum tényleges és viszonylagos helye, helyzete.
- Az időészlelés fejlesztése. Időrend, periódus, természetben, folyamatban.
- Kommunikációs képességek – kérdezni tudás, a szakkifejezések használata.
- Tanulási szokások megerősítése: információhordozók használata, önálló ismeretszerzés egyszerű szövegből, a tankönyv, a feladatlap, a munkalap használata.
- Az emberi magatartásformák és élethelyzetek megfigyelésének, az információgyűjtés technikájának fejlesztése adott témához az iskolai vagy más könyvtárban.
- Előzmény és következmény közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása szituációs játékokban.
- Tapasztalatok szerzése: a valós, a lehetséges és a lehetetlen megítélése.
- Szóbeli beszámoló-képesség fejlesztése a saját tapasztalatokról, gyűjtőmunkával szerzett ismeretekről.
- Rajzolási képesség és lényegkiemelés fejlesztése összefoglaló ábrák készítésével.
- Ismeretszerzés technikájának fejlesztése rendszeres gyűjtőmunkával, könyvből és Internetről. Algoritmus megtanítása mindehhez.
- Kézikönyvek, lexikonok, szótárak és leíró művek használatának megszilárdítása.

³ Nagy József – Zsolnai Anikó: Szociális kompetencia és nevelés. In Báthory Zoltán – Falus Iván (szerk.):

Tanulmányok a neveléstudományok köréből. Osiris Kiadó, Budapest, 2001.

- A kritikai gondolkodás fejlesztése többféleképpen értelmezhető szöveg gyakorlásával.
- A megismert jelenségek rendezése: okok és okozatok, hasonlóságok és különbözőségek, szándékok és következmények szerint.
- A kommunikációs képesség fejlesztése, a tanultak gyakorlása, automatizálása az alábbi tevékenységekkel: a vita során véleménykülönbségek tisztázása, a saját álláspont gazdagítása, továbbfejlesztése mások véleményének figyelembevételével.
- Önállóan gyűjtött képekből tabló készítése, filmekből kivágott képekből Power-Point összefoglaló készítése.

X. Gyakorlati tanácsok tanulási problémák ellensúlyozásához

Állítsd – véleményed szerinti - fontossági sorrendbe a javaslatokat!

- Használj olvasás közben könyvjelzőt, vagy tegyél oda egy vonalzót, ahol éppen tartasz!
- A megtanulandó szöveget színes papírra fénymásold!
- A táblázatok számait színes kihúzóval jelöld be!
- Használj ergonomikus kialakítású billentyűzetet!
- Lassítsd le az egeredet!
- Készíts napi, heti és havi táblázatokat tennivalóidról!
- Törekedj minél nyugodtabb munkakörnyezet kialakítására!
- A számokat, vagy szavakat részekre bontva olvasd, illetve jegyezd meg!
- Olvass lassan és módszeresen!
- Próbáld megtalálni annak a bekezdésnek a központi gondolatát, amelyet éppen olvasol!
- Térj vissza az írott instrukciókra, a szóbelit, ha nem érted, kérd meg, hogy mondják el újra!
- Kérd meg, hogy az instrukciót vizuális formában adják (folyamatábrán)!
- Használj képeket vagy szimbólumokat, vizuális jeleket vagy képeket emlékeztetőül!

- Vedd fel magnóra az utasításokat, olvasmányokat, szövegeket, vagy a megbeszélések tartalmát!
- Rendszeresen tarts pihenőket, tanuld meg és gyakorold a relaxációt!

Gyűjtsetek érveket és ellenérveket a vélemények összehasonlításakor!

Melyik az az öt javaslat, amelynek fontosságával mindenki egyetért? Miért?

XI. A lényeg kiemelése

Figyeld meg a különbségeket és az azonosságokat a két tábla szövegében!

Amikor tanulunk, dolgozunk, sokféle képességünket használjuk. Természetesen nem tudatosan.

Ha látunk egy érdekes eseményt, ha hallunk egy új információt, nem gondolunk arra, miért is figyeltünk fel rá, hogyan tudatosul bennünk, és miért tudunk rá később visszaemlékezni.

Képesek vagyunk rá, hogy saját képességeinket tudatosan figyeljük és fejlesszük mindehhez.

Melyek ezek a képességek?

- A **figyelem**, amivel a lényeges dolgokra tudunk koncentrálni.
- Az **észlelés**, amivel a látott és hallott információkat felfogjuk.
- Az **emlékezet**, amelynek segítségével megjegyzünk, majd felidézünk valamit.
- A **tájékozódás**, ami segít megérteni a helyünket térben és időben egyaránt.

A fenti képességek nélkül nem tudnánk olvasni, írni, gondolkodni, és nem tudnánk ismereteinket alkalmazni különböző helyzetekben.

Amikor tanulunk, dolgozunk, sokféle képességünket használjuk. Természetesen nem tudatosan. Ha látunk egy érdekes eseményt, ha hallunk egy új információt, nem gondolunk arra, miért is figyeltünk fel rá, hogyan tudatosul bennünk, és miért tudunk rá később visszaemlékezni.

Képesek vagyunk rá, hogy saját képességeinket tudatosan figyeljük és fejlesszük mindehhez.

Melyek ezek a képességek?

A figyelem, amivel a lényeges dolgokra tudunk koncentrálni. Az észlelés, amivel a látott és hallott információkat felfogjuk. Az emlékezet, amelynek segítségével megjegyzünk, majd felidézünk valamit.

A tájékozódás, ami segít megérteni a helyünket térben és időben egyaránt.

A fenti képességek nélkül nem tudnánk olvasni, írni, gondolkodni, és nem tudnánk ismereteinket alkalmazni különböző helyzetekben.

Tagold a következő szöveget a látott minta alapján!

Kompetencia–alapú képzésről abban az esetben beszélhetünk, ha a tanuló szakmai ismereteit nem passzív, életidegen felmérésekkel kérjük számon, hanem azok tényleges alkalmazását próbáljuk ki – elvárva a lehető legnagyobb tanulói aktivitást, kezdeményezőkézséget és döntésképeséget. Mindezek nélkül az elsajátított ismeretanyag csupán a verbalitás szintjén, mindig ugyanolyan feltételek között hívható elő, mely a gyakorlati élet változásait nem követi, ezért rugalmatlan tudáshalmaz marad. A kompetencia–alapú képzés másik ismérve, hogy tekintettel kell lennie az egyéni különbségekre. Más jelent ugyanazon a szakmaterületen kompetenssé válni zseniális képességek birtokában, és egészen más, ha egyes részképességeink gyengeségét is ellensúlyoznunk kell a hétköznapi életben.

XII. A differenciálás alapkérdései

a) Milyen szinten tudod megoldani a feladatot? Töltsd ki a táblázatot egy sajátos nevelési igényű gyermek szakértői véleménye alapján!

Feladat	Okoz-e nehézséget? (Ha igen, jelöld egy választott jellel!)	Milyen képesség kell hozzá?	Milyen előzetes ismeret kell hozzá?
■ 1. Olvassátok el a szakvéleményt!			
■ 2. Írjátok ki az ismeretlen fogalmakat, kifejezéseket!			
■ 3. Összegezzétek a legfontosabb jellemzőket!			
■ 4. Azonosítsátok a probléma típusát!			
■ 5. Írjátok fejlesztési tervet a tanuló részére!			

Hasonlítsátok össze a táblázatokat, és vessétek össze eddigi kompetenciáitokkal, képzettségetekkel! Fogalmazzátok meg az összefüggést a saját élményű feladat és egy adott tanuló differenciált fejlesztése között!

b) Dolgozzátok fel csoportokban a következő problémátípusok jellemzését! Mutassátok be a többi csoportnak, melyik módszertani megoldást ítélnétek a leglényegesebbnek a differenciálás szempontjából!

1. csoport:

A probléma súlyossága	Néhány területen megmutatkozó gyengébb teljesítmény, tanulási nehézség
Vizsgálat, vélemény	A tanuló képességvizsgálaton még nem vett részt, vagy a Nevelési Tanácsadó véleménye áll rendelkezésre
Képességfejlesztés	A Nevelési Tanácsadó által javasolt és a pedagógus megfigyelése alapján összeállított – az adott képességet célzó - fejlesztő feladatok beépítése a tantárgyi munkába és az egyéni foglalkozásokba
A tantárgyi munka jellemzői	Lassított tempó az ismeretnyújtás valamennyi színterén, dyslexia-prevencióra épülő olvasás-írás tanítási módszer alkalmazása, sok oldalról/több érzékszervi csatornán megerősített képzetek kialakítása valamennyi tantárgy esetén
Szükséges kompetenciák és munkamegosztás	A fejlesztő pedagógus és a tanulót tanító pedagógusok közös munkája az egyéni fejlesztési napló alapján
Szervezési kérdések az iskolában	Egyéni foglalkozások szervezése külön helyiségben Differenciált osztálymunkára, csoportok alakítására alkalmas berendezés a teremben Kultúrtechnikai és készségi tárgyak egyenletes elosztása az órarendben Sok fejlesztő eszköz beszerzése, szertár működtetése
Egyéb lehetőségek	A Nevelési Tanácsadó javaslata alapján értékelésnél előnyben részesíthető az ajánlott (szóbeli vagy írásbeli) számonkérési forma. A Nevelési Tanácsadó véleménye alapján az osztálylétszámban 2 főnek számítható.

2. csoport:

A probléma súlyossága	Beilleszkedési, magatartási probléma
Vizsgálat, vélemény	A tanuló még nem vett részt vizsgálaton, vagy rendelkezésre áll a Nevelési Tanácsadó, esetleg a Gyermek-ideggondozó véleménye
Képességfejlesztés	A fejlesztési feladatok közül elsődleges a tanuló érzelmi biztonságának megteremtése. Sikerélmények biztosítása, őszinte beszélgetések, erős kötődések kialakítása segíthet ebben. A magatartási problémák háttérében gyakran tanulási nehézség és/vagy el nem fogadás áll.
A tantárgyi munka jellemzői	Fokozatosan felépített, lassú ütemű ismeretszerzés és a tanuló aktuális pszichés állapotához rugalmasan alkalmazkodó terhelés javasolt. Tanulási nehézség esetén a képességek fejlesztésével javulhat a másodlagos magatartászavar, erősödnek a társas kapcsolatok.
Szükséges kompetenciák és munkamegosztás	Pszichológus, súlyos neurotikus tünetek esetén pszichiáter bevonása szükséges
Szervezési kérdések az iskolában	Biztonságos, lekerekített élű, stabil tanulóasztalok a teremben A tanuló számára pihenést, elkülönülést, csendet biztosító helyiség kialakítása Lehetőség esetén pedagógiai asszisztens segítsége az osztályban A délutáni tanórák mellőzése
Egyéb lehetőségek	Szoros együttműködés a szülővel és a tanuló pszichés állapotának kezelésében részt vevő szakemberekkel, szükség esetén a gyermekjóléti- és családsegítő szolgálattal, valamint a fejlesztést segítő szak- és szakmai szolgáltató intézményekkel

3. csoport:

A probléma súlyossága	Beszédhiba, beszédértési nehézségek, olvasás-írás tanulási problémák
Vizsgálat, vélemény	Logopédiai vélemény, előzetes óvodáskori logopédiai ellátás
Képességfejlesztés	Speciális vizsgálóeljárások: Logopédus (beszédállapot és dyslexia-veszélyeztetettség vizsgálata) Beszédmegértés és beszédészlelés vizsgálat Súlyos beszéd-, olvasás-írászavar esetén komplex szakértő vizsgálat kezdeményezése
A tantárgyi munka jellemzői	Az olvasás-írás tanítás módszertani alapelvei: Analízis-szintézisre épülő, szótagoló olvasás tanítás Késleltetett írás tanítás Hármas asszociáció biztos képzete Homogén gátlás kiküszöbölése Súlyos esetben (pl. betűkihagyás, felcserélés) fonomimikai jelekkel Hosszú leülepedési idő hagyása Egybe és különírás megerősítése szóoszlopok alkalmazásával Tartalom egységének érzékeltetése szó- és mondatkártyán Nem nyelvtani szabályok tanulása, hanem analógiás sorok megtanítása Gépírás lehetősége Kulcsmondatok: Egyszerre nem tanítunk több betűt! Hagyjuk leülepedni a képzetet! A hasonló betűket egymástól távol tanítjuk! Az írás tanítás később indul! Hagyjuk, hogy hangosan olvasson a gyerek! Rugalmasan változtatunk a tempón, ha nem megy! Mindent értelemmel töltünk meg! Új szöveget olvastatunk! Biztos alapokra építünk, senki sem siettet!
Szükséges kompetenciák és munkamegosztás	Logopédus mint koordinátor Az analízis-szintetizáló olvasás tanítási módszert elsajátító pedagógus mint osztálytanító
Szervezési kérdések	Dyslexia prevenció tankönyvcsalád alkalmazása az anyanyelv tanításánál
Egyéb lehetőségek	Együttműködés szak- és szakmai szolgáltató intézményekkel

4. csoport:

A probléma súlyossága	Alacsony intelligencia-hányados, több területen mutakozó képességgyengesség, homogén – gyenge szintű képességprofil
Vizsgálat, vélemény	Szakértői vélemény, melyben alacsony intelligencia-szintet vagy tanulási akadályozottságot állapítottak meg, és a tanuló marad az általános iskolában
Képességfejlesztés	Valamennyi képesség-terület fejlesztésére szükség van, de a fejlesztés perspektívája behatárolt, kompenzációs technikák a tanuló részéről kevésbé várhatók. A fejlesztési terv tartalma a szakértői véleményben megjelölt fejlesztési területekre épül.
A tantárgyi munka jellemzői	A tantárgyi minimum követelmények célzása, adaptált (csökkentett) tananyag elsajátítása és ennek megfelelő tanulói értékelés, felmérőlapok alkalmazása Értelmi sérülés esetén eltérő tanterv alkalmazása
Szükséges kompetenciák és munkamegosztás	A munka koordinálásához gyógypedagógus segítsége szükséges. A tananyag csökkentésére minden pedagógus részéről szükség van.
Szervezési kérdések	A Játékház tankönyvcsalád használata az anyanyelv tanításában
Egyéb lehetőségek	Együttműködés szak- és szakmai szolgáltató intézményekkel, lehetőség szerint egységes gyógypedagógiai módszertani intézménnyel.

c) *Csoportokban dolgozva töltsétek ki a szöveghez kapcsolódó feladatlapot!*

1. csoport - Szöveg feldolgozása

Az elpárolgott víz a levegővel együtt fölfelé tart és felhővé válik. A levegőből kicsapódott nedvesség később ismét visszakerül a földre. A páraszemcsékből keletkezett vízcseppek eső, hó vagy jégeső formájában hullanak vissza. A lehullott csapadék ismét megkezdí körforgását.

1) Válassz címet a szövegrésznek!

2) Gyűjtsd ki a nehezen olvasható szavakat! Készíts hozzájuk betűrejtvényt!

3) Állítsd össze a téma szempontjából legfontosabb szavak, kifejezések szótárát, szómagyarázatokkal együtt!

4) Rajzolj szemléletes ábrát a szöveghez, amely megkönnyíti a felidézést!

2. csoport - Szöveg feldolgozása

A pókok potrohának végén szövőszemölcsök találhatók. Végükön vékony csövecskék nyílnak. A szövőmirigyekből kitóduló váladék a levegőn megszilárdul, belőle készíti a pók a fonalat. A kész fonálból építi, szövi a hálót. Először a keretet készíti el a faágak vagy a tárgyak között, majd a középpontból kifutó sugarak következnek. Végül az összekötőszálak készülnek el. A pók végül beül a háló közepébe vagy elrejtőzik az egyik rögzítési pont közelében. A búvóhelyéhez egy szálát vezet, hogy érzékelhesse áldozatának megjelenését.

- 1) Válassz címet a szövegrésznek!

- 2) Gyűjtsd ki a nehezen olvasható szavakat! Készíts hozzájuk betűrejtvényt!

- 3) Állítsd össze a téma szempontjából legfontosabb szavak, kifejezések szótárát, szómagyarázatokkal együtt!

- 4) Rajzolj szemléletes ábrát a szöveghez, amely megkönnyíti a felidézést!

3. csoport - Szöveg feldolgozása

IV. Béla uralkodása idején támadták meg a tatárok országunkat. 1241-ben a tatár-mongol sereg feldúlta és végigpusztította az egész országot. A háború után, a helyreállítás alatt nagy ütemben indult meg Magyarországon a várépítés. A városok ezután nagymértékben fejlődni kezdtek. IV. Béla is a tatárjárás után építtette a budai várat. Buda nemsokára királyi székhellyé vált.

1) Válassz címet a szövegrésznek!

2) Gyűjtsd ki a nehezen olvasható szavakat! Készíts hozzájuk betűrejtvényt!

3) Állítsd össze a téma szempontjából legfontosabb szavak, kifejezések szótárát, szómagyarázatokkal együtt!

4) Rajzolj szemléletes ábrát a szöveghez, amely megkönnyíti a felidézést!

d) Írj feladatpéldákat egy integrált osztály három tanulója számára az előbbi szövegekhez kapcsolódva! (Használd a mesefeldolgozás mintát a feladat megoldásához!)

Ép fejlődésmentű tanuló	Olvasás- és írásszavarral küzdő tanuló	Tanulásban akadályozott tanuló

XII. Olvasás–szövegértés ellenőrzése, feladatlap-készítés

1. csoport – Mese feldolgozása:

Móra Ferenc: A csaló c. mese

Írj feladatlapot egy mese olvasás-szövegértésének ellenőrzésére! A feladatok integrált osztályban két eltérő fejlődésmenetű tanuló számára készüljenek! (Használd a mesefeldolgozás mintát a feladat megoldásához!)

Ép fejlődésmenetű tanuló	Olvasás- és írásszavarral küzdő tanuló

A csaló

A csaló neve: Pétör. Pétör most sem unta meg az iskolát, sőt minden reggel késedelem nélkül megjelenik benne. Pétör is szeret itt lenni, talán még jobban, mint otthon. Először is, itt melegebb van, mint otthon. Másodszor, itt borzasztó sok gyerek van, és Pétör olyan, mint a bárány: nagyon szeret sokadmagával lenni. Harmadszor, itt úgy bánnak az emberrel, hogy az édes szülője se keresi annyira kedvét, mostanában még tejjel is megitatják, akár az úri-gyerekeket. Szép kis csészékben adják a tejet, van rajta nefelejcsvirág is, s nagyon jó azt kéz-be fogni, mert olyan jó sütős, hogy a dermedt, vörös kis ujjacskák egyszerre fölmelegednek rajta.

Az egyszerű Péterből a tej miatt lett Pétör, a csaló.

A gyanú a tanító úrban ébredt föl, akinek mindenütt ott a szeme. A többi gyerek, ahogy megkapja a részét az ingyentejből, elbánik vele mindjárt a helyszínen. Pétör, amikor megkapja a teli csészét, akkor elvörösödik az örömtől, és orrcimpái reszketnek a gyönyörűségtől, ahogy szívja be a meleg párát. Szívja, szívja, de azonközben egyre visszavonulóban van az ajtó felé. Amire odaér, akkor már fehérebb az arcocskája, mint a fal.

Egyszerre aztán Pétör elvész, s néha öt perc is beletelik, mire újra felbukkan kócos buksija a látóhatáron.

Az ábrázata egyre vörösebb lesz, ahogy közelebb kerül az asztalhoz.

A tanító urat persze ilyen ravasz fondorlattal nem lehet megcsalni. A tanító úr megsejtette, hogy Pétör embör nem szereti a tejet, titokban leeresztgeti a tejeckét az udvaron a csatornába. Mert bizonyos, hogy Pétör az emeletről az udvarra szökik le tejivás örvivel¹. Elárulja a hideg arcocskája.

Végre eljött a nap, mikor Pétör üzelmei teljes mivoltukban napvilágra kerültek. A tanító úr figyelte minden mozdulatát. Lassan somfordált a gyerek az ajtóig, de a lépcsőn már nyargalva ment lefelé, tenyerét a csésze szájára tapasztva.

Mire a tanító úr utolérte, Pétör már ott térdelt a kapusarokban, s öntögette befelé a tejet egy nagy kendőbe. Beható vizsgálat kiderítette, hogy a nagykendő alul két kis lábacskában, felül pedig egy gémberegett kis arcocskában végződött.

- Ki ez, Pétör? - kérdezte a tanító úr.

Pétör - szégyen, nem szégyen – nagyon megijedt. Reszketett a szája széle.

- Marika.

- Húgod?

- Az - mondta Pétör, és férfiasan sírásra fakadt. - Mindig el szokott kísérni, oszt itt várja meg, míg hozom a tejet.

Már akkor sírt Marika is, és a tanító úr addig tiltotta kettőjüknek a sírást, míg az ő könnye is ki nem csordult.

- Hány nap csaltál már meg, Pétör? - kérdezte a fiút.

- Öt - mutogatta Pétör az ujjain, mert szólni még nem tudott a sírástól.

- Öt nagy csatát nyert meg Pétör az éhes kis gyomra ellen, mert vannak még olyan csalók is, akik nem magukért csálnak, csak magukat csalják meg a testvéreikért.

Móra Ferenc

2. csoport – Vers és mese feldolgozása:
La Fontaine: A tücsök és a hangya

Írj feladatlapot egy vers és egy mese olvasás-szövegértésének ellenőrzésére! A feladatok integrált osztályban két eltérő fejlődésmenetű tanuló számára készüljenek! (Használd a mesefeldolgozás mintát a feladat megoldásához!)

Ép fejlődésmenetű tanuló	Tanulásban akadályozott tanuló

(Normál fejlődésmenetű gyermeknek)

A tücsök és a hangya

Mit csinált a tücsök nyáron?

Csak muzsikált hét határon.

Aztán jött a tél a nyárra,

s fölkapott a koma álla

Szomszédjában élt a hangya:

éhen ahhoz ment panaszra,

s arra kérte,

egy kevéske búzát adjon neki télre.

„Búzát? - szólt a hangya sógor.

- Már ez aztán sok a jóból!

Tél elején sincs búzád már?

Hát a nyáron mit csináltál?"

„Mit csináltam?

Kérem szépen, muzsikáltam

- szólt szerényen tücsök mester.

- Aki kérte, nótát húztam a fülébe."

„Nótát húztál, ebugatta?

Nohát akkor

- szólt a hangya járd el hozzá most a táncot!

Jó mulatságot kívánok!"

(La Fontaine)

Rónay György feldolgozása

(Tanulásban akadályozott gyermeknek)

A tücsök és a hangya

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy vidám kis tücsök, aki egész nyáron énekelt. A fán ülve gyakran látta, amint a hangyák szorgalmasan gyűjtögetik a magokat. Két nóta között odakiáltott nekik:

- Minek gyötritek ennyire magatokat? Gyertek, üljete le kicsit az árnyékba, daloljatok velem!

Ám a hangyák fáradhatatlanul dolgoztak tovább, fel sem pillantva válaszoltak:

- Nem lehet! Most kell összeszedni a télire valót. Éhen halunk, ha nincs tele a kamránk.

- Hosszú még a nyár! Jut idő mindenre! En inkább muzsikálok nektek. Ezt a hőséget másképp nem is lehet kibírni.

Így múlt el a nyár, a tücsök ciripelt, a hangyák gyűjtögettek. Eljött az ősz, a fákról hullottak a levelek, s a tücsök dideregve bújt meg a csupasz ágak között. A fű is napról napra fakult, fonnyadt.

Egyszer aztán eljött az első deres hajnal, amikor a tücsök minden ízében meggémberedve ébredt, és riadtan nézte maga körül az éjszakai fagy nyomait: az utolsó zöld levelek is élettelenül heverték a fa alatt. Tél volt. A tücsök talált még néhány zörgős-re fagyott fűszálat, amelyeket ügyel-bajjal szakított ki a kőkemény földből. Nemsokára lehullott az első hó, s betemetett mindent. Szomorú idők következtek. A tücsök dideregve, éhezve idézte fel a napsugaras, dalos nyári napokat, de hát ez mit sem segített rajta.

Egyik este aztán távoli, gyenge világosságot vett észre. Reménykedve bukdácsolt a hóban a fény felé.

- Nyissatok ajtót! - kiáltott egy kis ház elé érve, amelynek ablakából a barátságos fény kiszűrődött. - Szépen kérlek benneteket, engedjete be! Majd meghalok éhen! Adjatok valami ennivalót!

Kisvártatva kinyílt az ablak, s egy hangya kukkantott ki rajta.

- Kedves hangya! Én vagyok az, a tücsök! Úgy fázom, és nagyon éhes is vagyok. Nekem nincs házam, hiszen tudod!

- A tücsök? Nocsak egy kedves ismerős! Mit is csináltál a nyáron, mikor a hőségben izzadva gyűjtöttük a télire valót?

- Én? Én voltam, aki énekeltem nektek! Egész nyáron muzsikáltam. Emlékszel? A levegő, a rét, a fák mind az én dalommal voltak teli.

A hangyák végül nagy kegyesen befogadták a tücsköt. Vacsora végeztével a tücsök hegedült nekik, mert hosszúak a téli esték. Mikor a jókedv a tetőfokára hágott, a tücsök csendesen így szólt:

- Látjátok, hiába teli a kamrátok, a jeges télben is én hoztam el nektek a nyarat.

(La Fontaine nyomán)

3. csoport – Szöveg feldolgozása
Gulácsi népmonda: A rodostói kakukk

Írj feladatlapot egy mese olvasás-szövegértésének ellenőrzésére! A feladatok integrált osztályban három eltérő fejlődésmenetű tanuló számára készüljenek! (Használd a mesefeldolgozás mintát a feladat megoldásához!)

Ép fejlődésmenetű tanuló	Olvásás- és írásszavarral küzdő tanuló	Tanulásban akadályozott tanuló

A rodostói kakukk

A rodostói bujdosókat erősen kínozza a honvágy, ébren is csak álmodoztak, mindig Magyarországon jártak.

A fejedelem ebben is példát mutatott a híveinek, sohasem panaszkodott honvágyról, nem keserítette őket a múlt emlegetésével.

Egyszer mégis felsóhajtott:

- Csak még egyszer hallanék egy kis hazai kakukkszót!

Meghallotta ezt a sóhajtást Mikes Kelemen, a fejedelem hűséges kísézője.

Ha meghallotta, mindjárt azon kezdett töprengeni, hogyan szólaltassa meg a kakukkot a rodostói kertben.

Nem sokáig töprengett, másnap reggel titokban kiosont a kertbe, ott egy fa alatt a fűbe lehasalt, tenyerét a szájához tette, és elkezdte a kakukk szavát utánozni.

Meghallja Rákóczi fejedelem a rodostói kakukkszót, és igen elcsodálkozik rajta.

Keresni kezdi a kertben, ugyan merre lehet az a kakukkmadár. Ahogy keresi, ott látja hűséges íródeákját, Mikes Kelement a fűben.

Mindjárt tudta, hogy ő a rodostói kakukk, és hű emberét könnyes szemmel megölelte.

Gulácsi népmonda nyomán LENGYEL DÉNES
feldolgozása

XIII. Szituációk és befogadó nevelés – a gyógypedagógus és a többségi intézmény együttműködése

A feldolgozás szempontjai:

- Fogalmazzátok meg, milyen problémák merültek fel a beszélgetés során!
 - Mit jelent a befogadás az adott intézménynek?
 - Milyen megoldásokat javasolnál?
 - Fejezzétek be a párbeszédet!
-

1. csoport

Szituáció:

A többségi általános iskola vezetői irodájában beszélget az igazgató és a gyógypedagógus. Először találkoznak, az iskola most kér először segítséget az utazó gyógypedagógustól.

Az iskola ebben az évben vállalja először az integrált nevelést – tanulásban akadályozottak integrálása szerepel az Alapító Okiratukban.

Párbeszéd:

Tanácsadó: - Ha az iskola felvállalja az integrált nevelést, biztosítania kell hozzá a törvényi feltételeket is. Meg kell beszélnünk, melyek ezek!

Igazgató: - Persze, hogy felvállaljuk! Főleg az emelt normatíváért érdemes ezt megtenni. Tudja, valamiből fenn kell tartani az iskolát... A tantestülettel már megbeszéltem, melyik terem festését tudjuk fedezni belőle.

2. csoport

Szituáció:

A többségi általános iskola tanári szobájában történik.

Az iskola most kér először segítséget a tanácsadó szolgálattól.

Az iskola Alapító Okiratában a dyslexiás gyermekek integrálására kapott jogot.

Párbeszéd:

Tanácsadó: - Szeretném megnézni a sajátos nevelési igényű tanulók szakértői véleményeit!

Igazgató: - A fejlesztő pedagógusunk foglalkozik a témával, végre ki tudtam nevezni egy kollégát erre a feladatra! Minden gyenge tanulóval ő foglalkozik, azokat a véleményeket is megmutatja, ha szükséges.

Fejlesztő pedagógus: - Itt vannak a szakvélemények, összegyűjtöttem a kollégáktól. Ezek a nevelési tanácsadótól, ezek a szakértői bizottságtól, ezek meg az ideggondozótól jöttek. Összesen 16 gyerekről van papírunk.

Igazgató: - Úgy tudom, 15 gyerek után igényelhetünk egy asszisztenst. Sokat segítene a fegyelmezésben! Mi a véleménye?

3. csoport

Szituáció:

A többségi általános iskola tanári szobájában történik.
Az iskola most kér először segítséget az utazó gyógypedagógustól.
Az iskola Alapító Okiratában a tanulásban akadályozott gyermekek integrálására kapott jogot.

Párbeszéd:

Igazgató: - Rögtön jön a fejlesztő pedagógusunk, vele beszélje meg a gyerekek problémáját, őt bízom meg ezzel. Nagyon lelkiismeretes, kiváló pedagógusunk, sajnáltam volna csak az új tanulókra ráállítani, ezért heti 6 órát kapott. A többi óráját az osztályában tölti, ki kell vinnie az osztályát nyolcadikig. Olyan tehetséges gyerekek, versenyeket nyernek, a szülői háttér is egész más, mint ezeknél az újaknál.

Fejlesztő pedagógus: - Itt is vagyok... (Bemutatkozik.) Gyorsan beszéljük meg a teendőket, mert nemsokára kezdődik a szakköröm. Jó lenne, ha mindig kedden jönnél, akkor van egy lyukas óráim.

Igazgató: - Itt hagylak benneteket, mennem kell.
(*A tanácsadóra néz:*) Remélem, jó partnert talál a kollégámban, sokat áldoztunk a taníttatására.

4. csoport

Szituáció:

A többségi iskola ebben az évben vált integráló intézménnyé. Az iskola felvett egy új kolléganőt a feladatok megoldásához. A munkaköri leírása szerint ő tartja a sajátos nevelési igényű tanulók kötelező fejlesztő óráit.

Párbeszéd:

Igazgató: - Bemutatom nektek X.Y. kolléganőt, most vettük fel a fogyatékos gyerekek fejlesztéséhez. Gyógypedagógiai végzettsége van, számíthatok rá! (*igazgató elsiét*)

Egy pedagógus a tantestületből: - Na, végre lesz valaki, aki kiviszi ezeket a gyerekeket az óráimról, nem tudok tőlük tanítani! Nagyon örülök, hogy a vezetés felismerte, mi a megoldás!

Gyógypedagógus: - Nagyon számítok az együttműködésetekre, hiszen a tanórákon is differenciáltan kell a gyerekekkel foglalkozni! Szívesen segítek benne!

Felhasznált irodalom

- Bagdy Emőke – Telkes József: *Személyiségfejlesztő módszerek az iskolában*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2002.
- Bánréti Zoltán: *Kommunikálj!* Krónika Nova Kiadó, Budapest, 1996.
- Dancsó Tünde: A szociális kompetencia megjelenése a Nemzeti alaptanterv kiemelt fejlesztési feladataiban. *Új Pedagógiai Szemle*, 2005. 4. sz. 45–52.
- Gabnai Katalin: *Drámajátékok gyermekeknek, fiataloknak, felnőtteknek*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1987.
- Leimdorfer Tamás: *Nem mese ez. Konfliktusmegoldás csoportmunkában*. Jász-Nagykunszolnok Megyei Pedagógiai Intézet, Szolnok, 1992.
- Nagy József: *Nevelési kézikönyv személyiségfejlesztő pedagógiai programok készítéséhez*. Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged, 1996.
- Nagy József – Zsolnai Anikó: Szociális kompetencia és nevelés. In Báthory Zoltán – Falus Iván (szerk.): *Tanulmányok a neveléstudományok köréből*. Osiris Kiadó, Budapest, 2001.
- Németh Erzsébet: *Az önismeret és a kommunikációs készség fejlesztése*. Századvég Kiadó, Budapest, 2002.
- Rudas János: *Delfi örökösei*. Dico Kiadó – Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 2004.
- Sütőné Koczka Ágota: A szociális készségek fejlesztése kamaszkorban. *Új Pedagógiai Szemle*, 2004. 4. sz. 52–68.
- Szekszárdi Júlia: *Konfliktusok pedagógiája*. Veszprémi Egyetemi Kiadó, Veszprém, 2002.
- Tóth László: *Pszichológiai módszerek a tanulók megismeréséhez szöveggyűjtemény*. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2000.
- Varga Irén – Gönczi Károly – Pintér István: *Önismereti játékok gyűjteménye*. Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen, 1999.
- Veczkó József: *A gyermekvédelem pszichológiai és pedagógiai alapjai*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1990.
- Zsolnai Anikó (2001): *Kötődés és nevelés*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest.
- Zsolnai Anikó – Józsa Krisztián (2002): A szociális készségek kritériumorientált fejlesztésének lehetőségei. *Iskolakultúra*, április, 12.